

ČESKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy soudu Josefa Baxy a soudkyň a soudců Lucie Dolanské Bányaiové, Josefa Fialy, Milana Hulmáka, Jaromíra Jirsy, Veroniky Křest'ánové, Zdeňka Kühna, Tomáše Langáška, Jiřího Přibáně, Kateřiny Ronovské, Pavla Šámala a Daniely Zemanové (soudkyně zpravodajky) o ústavní stížnosti **A. B.** (jedná se o pseudonym), zastoupené JUDr. Danielem Bartoněm, LL.M., Ph.D., advokátem, sídlem Ječná 505/2, Praha 2 – Nové Město, proti sdělení Městského státního zastupitelství v Praze č. j. 3 KZN 1014/2020-8 ze dne 2. října 2020, usnesení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 sp. zn. 2 ZN 2562/2019 ze dne 15. července 2020 a usnesení Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, 3. oddělení, č. j. KRPA-355229-26/TČ-2019-000073 ze dne 1. června 2020, za účasti **Městského státního zastupitelství v Praze, Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 a Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, jako účastníků řízení, a P. V. K., jako vedlejšího účastníka řízení, takto:**

I. Sdělením Městského státního zastupitelství v Praze č. j. 3 KZN 1014/2020-8 ze dne 2. října 2020, usnesením Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 sp. zn. 2 ZN 2562/2019 ze dne 15. července 2020 a usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, 3. oddělení, č. j. KRPA-355229-26/TČ-2019-000073 ze dne 1. června 2020 byla porušena základní práva stěžovatelky zaručená čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Tato rozhodnutí a sdělení se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Stěžovatelka se v obnoveném řízení o ústavní stížnosti (původně vedeném pod sp. zn. I. ÚS 3363/20) domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Tvrdí, že porušily její právo na účinné vyšetřování plynoucí z práva na nedotknutelnost osoby, zákazu nelidského a ponižujícího zacházení a práva na soukromí zaručených v čl. 7 a 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 3 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

II. Skutkové okolnosti případu a průběh dosavadního řízení

2. Orgány činné v trestním řízení zahájily v listopadu 2019 vůči vedlejšímu účastníku úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání trestného činu pohlavního zneužití podle § 243 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“), ke kterému mělo opakovaně docházet v letech 2008 a 2009.

3. Policie České republiky, Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy, Služba kriminální policie a vyšetřování, Odbor obecné kriminality, 3. oddělení (dále jen „policie“), věc podezření ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání podle § 243 trestního zákona odložila, neboť nezjistila, že by šlo o podezření z trestného činu a nebylo namístě věc vyřídit jinak.

4. Stěžovatelka podala stížnost, ve které zdůraznila, že vedlejší účastník byl jejím zpovědníkem, duchovním doprovázejícím, rádcem a duchovním otcem a po smrti jejího otce se stavěl i do role otce skutečného. Tohoto postavení vůči ní zneužil, stejně tak i její závislosti i bezbrannosti. Opakovaně ji nutil k sexuálním kontaktům, přestože věděl, že o ně nemá zájem. Stěžovatelka mu toto sdělovala opakovaně v situacích, kdy byla schopna vyjádřit výslovně svou vůli. Rovněž mu sdělila, že jeho doteky jí působí fyzickou nevolnost. Věděl, že stěžovatelku v mládí sexuálně obtěžoval duchovní a ona se tomu nedokázala bránit. Policie se nezabývala zejména její bezbranností, kterou je třeba vykládat v nejširším smyslu jako odevzdanost pachatelů, která u ní byla dána. Vedlejší účastník jako duchovní otec vykonával intenzivní dozor nad životem stěžovatelky, podmínka svěřeni k dozoru byla tedy materiálně splněna. Policejní orgán pochybil, pokud dospěl k závěru, že nebyly naplněny znaky trestného činu pohlavního zneužívání podle § 243 trestního zákona a znásilnění podle § 241 trestního zákona.

5. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6 (dále jen „státní zastupitelství“) napadeným usnesením stížnost stěžovatelky zamítlo jako nedůvodnou. Postavení vedlejšího účastníka jakožto vedoucího diplomové práce stěžovatelky a jejího duchovního vůdce

není srovnatelné např. se vztahem vychovatele či učitele vůči chovancům a žákům. V případě stěžovatelky se nejednalo o stav bezbrannosti ve smyslu trestního práva.

6. Stěžovatelka se domáhala přezkumu rozhodnutí státního zastupitelství, neboť jeho rozhodnutí považovala za nepřezkoumatelné. Státní zastupitelství k jejím námitkám pouze rekapitulovalo text zákona a závěry judikatury, kterou stěžovatelka nezpochybnila, ale nijak se nevyjádřilo k jí uplatněným důvodům.

7. Městské státní zastupitelství v Praze (dále jen „městské státní zastupitelství“) dospělo k závěru, že postup státního zastupitelství byl správný a podnět k přezkumu nebyl důvodný.

8. Stěžovatelka podala proti shora rekapitulovaným rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení ústavní stížnost, kterou Ústavní soud usnesením ze dne 18. května 2021, sp. zn. I. ÚS 3363/20, odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Uvedl, že bylo provedeno důkladné šetření všech relevantních okolností, orgány činné v trestním řízení svým povinností dostály, protiprávnost jednání podezřelého zjištěna nebyla. Ne každé neetické či společensky nepřijatelné porušení mravních pravidel je trestným činem.

9. Stěžovatelka poté podala stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Ten v rozsudku Z. proti České republice rozhodl, že Česká republika porušila své pozitivní závazky plynoucí z čl. 3 a 8 Úmluvy a přiznal stěžovateli 25 000 € jako náhradu nemajetkové újmy a 1 000 € jako náhradu nákladů řízení.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud usnesením ze dne 7. 5. 2025, sp. zn. Pl. ÚS 2/25, povolil obnovu řízení ve věci ústavní stížnosti vedené původně pod sp. zn. I. ÚS 3363/20, a zrušil své usnesení ze dne 18. května 2021, sp. zn. I. ÚS 3363/20, kterým byla ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

11. Ústavní soud pro úplnost opakuje, že znovu projednávaná ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

12. Ústavní soud v obnoveném řízení ústavní stížnost znovu projednal, vycházeje přitom z právního názoru ESLP (§ 119b odst. 3 zákona o Ústavním soudu).

IV.

Argumentace stěžovatelky

13. Stěžovatelka v původním řízení o ústavní stížnosti namítla, že orgány činné v trestním řízení jednání podezřelého (vedlejšího účastníka) posoudily nedostatečně. Nevypořádaly se se všemi jejími argumenty, nezjistily veškeré podstatné skutečnosti vztahující se k tvrzené trestné činnosti podezřelého a své závěry náležitě neodůvodnily. Svým postupem spočívajícím v nezahájení trestního stíhání proto porušily její výše uvedená práva. Stěžovatelka se domáhá zejména adekvátního pojmenování jednání

vedlejšího účastníka. Církev ho po ohlášení zneužívání přesunula do zahraničí, kde zůstává nadále světcem a duchovním vůdcem, zatímco o ní byly šířeny pomluvy o tom, že svedla kněze a je „posedlá“. Zneužití role kněze ze strany vedlejšího účastníka jí výrazně zkomplikovalo cestu k Bohu a znemožnilo jí vstoupit do karmelitánského řádu. Ztratila radost ze života, pokusila se o sebevraždu. Bez řádného vyšetření a pojmenování charakteru zneužívání a způsobu vynucování si sexuálních aktivit ze strany vedlejšího účastníka, za současného přehlížení těchto problematických vzorců chování ze strany širšího církevního společenství hrozí opakování podobného jednání vůči jiným zranitelným osobám. Považuje ho tedy za nutné pro individuální i generální prevenci obdobných sexuálních deliktů.

14. Stěžovatelka poukazovala na to, že právo na účinné vyšetřování by se mělo týkat každého nekonsenzuálního sexuálního styku. V jejím případě, s ohledem na nenapravitelný zásah do její autonomie, narušení lidské důstojnosti a ponižující zacházení, mělo proběhnout řádné vyšetřování. Stěžovatelka se nacházela ve zranitelném postavení (studentka – učitel/duchovní vůdce), byla zneužita její mimořádná zranitelnost (smrt otce, operace srdce). Učitel se sexuálně uspokojoval, ač mu byl znám její nezájem o intimní vztah, její opakované následné výhrady vůči intimním kontaktům s ním, stejně jako její neschopnost se bránit přímo při sexuálním útoku.

15. Orgány činné v trestním řízení nezjišťovaly její projev nesouhlasu, přestože se podle judikatury ESLP musí vyšetřování znásilnění zaměřit na otázku nesouhlasu oběti, a to i v případě absence fyzického odporu. Orgány činné v trestním řízení zúžily výklad skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání (§ 241 a 243 trestního zákona). Policie se vůbec nezabývala jejím uvedením do stavu bezbrannosti (§ 89 odst. 6 trestního zákona). Státní zastupitelství stav bezbrannosti vyloučilo s ohledem na její věk a absenci duševní poruchy či jiné choroby vylučující vyjevit vůli, aniž by zjišťovaly možné příčiny tvrzené paralýzy v době útoku.

16. Podle stěžovatelky i dospělá osoba může být ve stavu bezbrannosti. Rovněž pojem svěřený dozor vyložily orgány činné v trestním řízení úzce, nezabývaly se charakterem duchovního otcovství fakticky omezujícím svobodu rozhodování stěžovatelky.

17. Orgány činné v trestním řízení vycházely z postulátu, že záleží pouze na orgánech veřejné žaloby, zda zahájí jakékoliv trestní řízení. Vůbec se nezabývaly otázkou, zda se právo na účinné vyšetřování v daném případě uplatní a jaké požadavky z něho v této věci plynou.

V.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelky

V.1. Vyjádření v původním řízení o ústavní stížnosti

18. V původním řízení o ústavní stížnosti uvedlo městské státního zastupitelství, že nepovažuje námítky stěžovatelky za relevantní, nebylo porušeno její právo na účinné vyšetřování ani jiná základní práva. Policie po pečlivém provedení všech podstatných důkazů rozhodla o odložení věci. Nesouhlasila s tím, že povinnost trestat každý nekonsenzuální sexuální akt je možno realizovat takovým výkladem trestního zákoníku,

kterého se dovolává stěžovatelka. Ve věci nebyly zjištěny žádné okolnosti, na jejichž základě by bylo možno dovodit zneužití bezbrannosti. Sice nebyla zjišťována přítomnost duševní poruchy, nic však nenasvědčovalo přítomnosti poruchy bránící tomu, aby stěžovatelka mohla probíhající jednání přiléhavě vyhodnotit a přiměřeně a účinně na ně reagovat. Vztah založený na „duchovním otcovství“ nelze klást na roveň vztahu omezujícímu svobodu rozhodování.

19. Obvodní státní zastupitelství uvedlo, že stěžovatelka opakuje své stížnostní námitky proti rozhodnutí policie, s nimiž se státní zastupitelství vypořádalo, na usnesení odkázal a citoval z něj stěžejní části odůvodnění.

20. Krajské ředitelství policie hl. m. Prahy uvedlo, že se věci důkladně zabývala, reagovala na všechny kroky právního zástupce stěžovatelky a právo na účinné vyšetřování neporušila.

21. Stěžovatelka repliku k vyjádřením účastníků řízení neuplatnila.

V. 2. Vyjádření v obnoveném řízení o ústavní stížnosti

22. Ústavní soud po obnovení řízení vyzval účastníky řízení k případnému dalšímu vyjádření se k ústavní stížnosti stěžovatelky již v kontextu rozhodnutí o obnově řízení.

23. Městské státní zastupitelství se k ústavní stížnosti nevyjádřilo.

24. Obvodní státní zastupitelství plně odkázalo na vyjádření k obnově řízení. V něm uvedlo, že podle právní úpravy účinné v době spáchání skutku nebylo dané jednání možno podřadit pod žádný trestný čin. Šlo o chybu tehdejší právní úpravy, která byla napravena přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (dále jen „trestní zákoník“), a zejména jeho novelou č. 166/2024 Sb. Tím byla minimalizována možnost, aby jednání, podobná této trestní věci, nebyla postižena podle trestního práva.

25. Krajské ředitelství policie hl. m. Prahy sdělilo, že vyjádření považují za zbytečné, neboť na argumentaci týkající se odložení věci se nic nezměnilo ani po rozhodnutí ESLP.

26. Vedlejší účastník se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

27. Vzhledem k tomu, že účastníci řízení nesdělili nic nad rámec svých předchozích vyjádření, nezasílal již Ústavní soud jejich vyjádření stěžovatelce k případné další replice.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

28. V původním řízení se Ústavní soud ztotožnil se závěry orgánů činných v trestním řízení a neshledal porušení jejich povinností ve vztahu k právu stěžovatelky na účinné vyšetřování.

29. V novém posouzení věci Ústavní soud vychází z právního názoru ESLP (§ 119b odst. 3 zákona o Ústavním soudu). ESLP dospěl k závěru, že Česká republika porušila práva

stěžovatelky zaručená čl. 3 a čl. 8 Úmluvy tím, že nesplnila své pozitivní závazky plynoucí z daných práv.

VI. a) Právní názor Evropského soudu pro lidská práva

30. ESLP považoval sexuální napadení tvrzená stěžovatelkou za natolik závažná, že mají být posuzována na poli článku 3 a 8 Úmluvy. Zdůraznil, že pozitivní závazky zakotvené v těchto ustanoveních vyžadují především vytvoření legislativního a regulačního rámce poskytujícího jednotlivcům odpovídající ochranu před útoky na jejich fyzickou a morální integritu, zejména v případě tak závažných skutků, jako je znásilnění, a to přijetím účinné trestněprávní úpravy a jejím efektivním uplatňováním v praxi. Tyto povinnosti mají členské státy za účelem kriminalizace a stíhání všech nekonsenzuálních sexuálních aktů, a to i případů, kdy oběť nekladla fyzický odpor. Výslovně odkázal na rozhodnutí *M. C. proti Bulharsku* (č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003), z něhož bylo podle ESLP při posuzování věci stěžovatelky nutno vycházet.

31. ESLP připomněl, že články 3 a 8 Úmluvy státům ukládají rovněž pozitivní procesní povinnosti. Pokud je zde hájitelné tvrzení o jednání, které může být v rozporu s těmito ustanoveními, musí vnitrostátní orgány provést účinné oficiální vyšetřování vedoucí ke zjištění skutkového stavu, identifikaci odpovědných osob a případně k jejich potrestání. Jedná se o povinnost realizovat určité prostředky, nikoliv o povinnost dosáhnout určitého výsledku. Přestože tento požadavek neznamena, že by všechna trestní řízení musela vést k odsouzení, nebo dokonce uložení konkrétního trestu, nesmí vnitrostátní soudní orgány v žádném případě ponechat nepotrestané útoky na fyzickou a morální integritu osob, aby byla zachována důvěra veřejnosti v zásadu legality a aby se vyvarovaly jakéhokoliv náznaku spoluúčasti či tolerování protiprávního jednání (viz mimo jiné *J. L. proti Itálii*, č. 5671/16, rozsudek ze dne 27. května 2021, § 118; *N. Ç. proti Turecku*, č. 40591/11, rozsudek ze dne 9. února 2021, § 96).

32. Při vyhodnocení, zda orgány státu jednaly v souladu s pozitivními závazky vyplývajícími ze zmíněných článků Úmluvy tak, aby poskytly účinnou ochranu stěžovatelce před nekonsenzuálními sexuálními akty, dospěl ESLP k závěru, že příslušné orgány v daném případě přistupovaly k posuzování skutečností a výkladu právní úpravy natolik nedostatečně, že došlo k porušení pozitivních povinností žalovaného státu.

33. Podle ESLP se orgány činné v trestním řízení přiklonily k názoru, že jednání stěžovatelky by mohlo být posuzováno jako závažné a protiprávní, pokud by vyjádřila svůj nesouhlas během sexuálních aktů, a nikoliv až poté. Proto nepovažovaly za nutné zjistit a ověřit, zda stěžovatelka mohla mít vzhledem k jejímu psychickému stavu a k postavení vedlejšího účastníka jako autority důvody k pasivitě nebo nekladení odporu, aniž by však souhlasila s jeho činy, které musela strpět. Jinými slovy, orgány činné v trestním řízení nezkoumaly, nakolik byla navrhovatelka v situaci zvláštní zranitelnosti a závislosti vůči podezřelému (duchovní vůdce, vedoucí diplomové práce) a vyšly z toho, že jde o dospělou a svéprávnou osobu. Nezhodnotily skutkový stav komplexně s přihlédnutím k psychickému stavu stěžovatelky za účelem zjištění, zda v důsledku dřívějšího zneužívání netrpěla možnou posttraumatickou reakcí, resp. zda byla schopna vyjádřit v rozhodné době svoji vůli.

34. Přístup orgánů činných v trestním řízení tedy dostatečně nezohlednil situaci, kdy souhlas stěžovatelky jako oběti mohl být neplatný z důvodu zneužití zranitelnosti,

a obecněji z důvodu psychologické reakce obětí sexuálního napadení. ESLP tento přístup označil jako odmítnutí zhodnotit skutkový stav v celkovém kontextu s přihlédnutím k psychickému stavu stěžovatelky *in concreto*, a nikoliv pouze k tomu, že byla dospělou osobou, a považoval ho za chybný. V důsledku uvedeného stěžovatelka neměla ani přístup k přezkumu před soudním orgánem.

35. Česká republika tak podle ESLP nedostála pozitivním závazkům, které přinejmenším od přijetí rozsudku *M. C. proti Bulharsku ze dne 4. prosince 2003, stížnost č. 39272/98*, zavazovaly smluvní státy k tomu, aby účinně uplatňovaly trestněprávní systém způsobilý kriminalizovat nekonsenzuální sexuální akty tvrzené stěžovatelkou.

VI. b) Obecná východiska

36. Ústavní soud ve svých rozhodnutích opakovaně konstatoval, že není na volné úvaze veřejné moci, zda a jakým způsobem bude postihovat porušení základních práv. Povinností veřejné moci je zajistit ochranu základních práv, a to i prostřednictvím efektivního trestního řízení (srov. např. nález ze dne 26. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 1886/21, bod 38).

37. Pozitivní závazky státu nelze naplnit pouze zakotvením protiprávnosti jednání porušujícího základní práva. Stát je povinen vytvořit a udržovat systém účinných prostředků trestní ochrany základních práv tam, kde by vzhledem k důležitosti dotčených hodnot nebylo možné jakoukoli jinou nápravu považovat za přiměřenou (srov. např. nález ze dne 30. 5. 2024, sp. zn. II. ÚS 527/23, body 40 až 42 a tam citovaná judikatura).

38. I z namítaných základních práv na nedotknutelnost osoby, zákaz nelidského a ponižujícího zacházení a práva na soukromí plynou pro stát shora uvedené pozitivní závazky. Jedním z nich je i povinnost provést účinné vyšetřování v situaci, je-li vzneseno hájitelné tvrzení o porušení zmíněných základních práv, jehož obsah naznačuje nutnost užití prostředků trestního práva vůči potenciálnímu pachateli.

39. Za hájitelné tvrzení „je nutno považovat tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. Splnění uvedených podmínek je vždy třeba posuzovat po zvážení všech konkrétních skutkových okolností věci“ (srov. např. nález ze dne 12. 3. 2025, sp. zn. II. ÚS 2468/24, bod 25).

40. Účelem účinného vyšetřování je, aby příslušné orgány identifikovaly příčiny tvrzeného porušení práva, posoudily je a své úvahy řádně podložily, a pokud je to podle výsledku identifikace a posouzení namístě, aby přivedly viníky k odpovědnosti za jejich činy. Požadavek provést účinné vyšetřování má charakter procesní povinnosti tzv. náležité péče; negarantuje tedy žádný konkrétní výsledek, ale pouze řádnost postupu orgánů veřejné moci (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 35). Vyjadřuje povinnost orgánů činných v trestním řízení jednat kompetentně, efektivně a vynaložit veškerou snahu, kterou lze po nich v daném konkrétním případě rozumně požadovat (srov. např. nález ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18, bod 35). Součástí těchto povinností je prověřit veškerá hájitelná tvrzení oběti a právní hodnocení činit mimo jiné v souladu se závěry ustálené judikatury soudů, případně odůvodnit, proč je nutno se v konkrétní věci od nich odchýlit.

41. Nároky kladené judikaturou na takové šetření se liší v závislosti na konkrétních okolnostech věci, avšak obecně lze konstatovat, že nejvyšší jsou u tvrzeného porušení tzv. tvrdého jádra lidských práv, zejména práva na život podle čl. 2 Úmluvy a práva nebýt podroben mučení či nelidskému nebo ponižujícímu zacházení podle čl. 3 Úmluvy (srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 527/23, bod 43).

42. Účinné vyšetřování musí být a) nezávislé a nestranné, b) rychlé, c) podrobené kontrole veřejnosti a umožňující aktivní participaci poškozeného a d) důkladné a dostatečné (srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2468/24, bod 27).

VI. c) Posouzení projednávané věci

43. Stěžovatelka v nyní posuzované věci tvrdila porušení čl. 7 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny, resp. čl. 3 a 8 Úmluvy tím, že orgány činné v trestním řízení neprovedly účinné vyšetřování jednání vedlejšího účastníka, a to z pohledu důkladnosti a dostatečnosti.

44. Požadavek důkladnosti a dostatečnosti znamená, že příslušné orgány musí přijmout přiměřená opatření a učinit potřebné kroky, jež mají k dispozici, pro zajištění důkazů o incidentu. Závěry šetření nesmějí být založeny na ukvapených nebo nepodložených domněnkách. Naopak musejí vycházet z důkladné, objektivní a nestranné analýzy všech relevantních skutečností, a musí být srozumitelně a pečlivě odůvodněny. Nedostatky ve vyšetřování, které podřývají jeho schopnost zjistit okolnosti případu, vedou k rozporu s požadovanou mírou účinnosti vyšetřování [srov. nález ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 56, či nález ze dne 12. 3. 2025, sp. zn. II. ÚS 2468/24, bod 33].

45. Stěžovatelka se domáhala zejména toho, aby se orgány činné v trestním řízení zabývaly jejím nesouhlasem se sexuálními aktivitami vedlejšího účastníka. Tvrdila, že orgány činné v trestním řízení vykládaly znaky skutkových podstat úzce a v rozporu s Listinou, Úmluvou, judikaturou soudů i navazující judikaturou ESLP (zejm. *M. C. proti Bulharsku*), její argumenty nevypořádaly, navržené důkazy neprovedly a vyšetřování tak nebylo důkladné a dostatečné.

46. Stěžovatelka poskytla orgánům činným v trestním řízení tvrzení zejména ohledně toho, v čem spočívala její bezbrannost a závislost, na základě čehož bylo zřejmé, že vedlejší účastník nemohl předpokládat, že se jedná o konsenzuální styk. Konkrétně uvedla, že se vedlejšímu účastníku svěřila s podrobnostmi o zneužití jiným knězem, při kterém „ztuhla“, a nedokázala razantně a výslovně vyjádřit nesouhlas. Vedlejší účastník těchto údajů zneužil. Stěžovatelka mu sdělila, že jí jeho doteky vyvolávají fyzickou nevolnost, nestojí o žádný způsob vzájemného sexuálního kontaktu. Námitky a nesouhlas s intimními styky vyjádřila stěžovateli sice vždy následně po jeho jednání, ale opakovaně. Z důvodu fyzické reakce organismu na stres vyvolaný nevyžádaným sexuálním jednáním nebyla schopna projevít výslovný nesouhlas přímo při jednání. Vedlejší účastník využil této bezbrannosti k uspokojení svých potřeb.

47. Dále uvedla podrobnosti týkající se její závislosti na vedlejším účastníkovi. Vysvětlila, proč postavení duchovního otce a vedoucího diplomové práce zahrnovalo velkou míru kontroly a dohledu, proč se cítila odkázaná na jeho vůli a proč byla vůči němu omezena ve svobodě rozhodování.

48. Stěžovatelka tedy vznesla hájitelná tvrzení na poli čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny, resp. 3 a 8 Úmluvy, která se vztahovala k prokazování relevantních znaků skutkových podstat v té době aplikovatelných trestných činů pohlavního zneužívání a znásilnění.

49. Příslušným orgánům činným v trestním řízení tak vznikla povinnost provést účinné vyšetřování. Jak plyne z rekapitulovaného rozsudku ESLP, orgány činné v trestním řízení požadavku na důkladné a dostatečné vyšetřování nedostály. Konkrétně jde o požadavek důkladného vyšetření všech skutkových okolností týkajících se naplnění znaku bezbrannosti (v souvislosti s trestným činem znásilnění) a důkladného vyšetření všech skutkových okolností týkající se naplnění znaku svěřeni doзору (v souvislosti s trestným činem pohlavní zneužívání). Ústavní soud je těmito závěry ESLP vázán a v obnoveném řízení o ústavní stížnost z nich vychází (§ 119b odst. 3 zákona o Ústavním soudu).

50. Policie v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že ke spáchání trestného činu pohlavního zneužití by musel být (mimo jiné) naplněn znak svěřeni oběti k doзору podezřelé osoby. Připouštěla tedy, že i podle tehdy platné právní úpravy mohlo být jednání vedlejšího účastníka vůči stěžovateli za určitých okolností trestné. Tvrzení stěžovatelky, kterým se snažila prokázat splnění uvedeného znaku, však policie vůbec nezminila a nijak ho nehodnotila. Výslovně naopak konstatovala, že se jednalo o poměr vzniklý ze vzájemné náklonnosti (viz 7 strana, první odstavce napadeného rozhodnutí policie). Státní zastupitelství na následnou rozsáhlou argumentaci stěžovatelky ve stížnosti, kterou zpochybňovala uvedený závěr o vzájemné náklonnosti a rozvíjela tvrzení o závislosti a bezmocnosti, reagovalo obecným odkazem na závěry soudní praxe (bez uvedení konkrétních rozhodnutí), podle nichž lze za osobu svěřenou doзору pachatele považovat případy „*rodičů vůči dětem, u opatrovníka vůči osobě zbavené svéprávnosti, u vychovatele nebo učitele vůči chovancům a žákům apod. Stejně tak i začky základní školy, členky mládežnického oddílu, které jejich rodiče svěřili do opatrování vedoucího oddílu na dobu výletu*“... „*Na stejnou roveň však nelze považovat vztah, který vůči sobě měli poškozená s podezřelým, tedy kdy podezřelý byl vedoucím její diplomové práce a duchovním otcem*“ (bod 5 odůvodnění rozhodnutí státního zastupitelství). Toto konstatování však státní zastupitelství nijak neodůvodnilo a zejména se nevypořádalo s argumenty, kterými stěžovatelka použití uvedených závěrů ve své věci zpochybnila, zejména s konkrétními tvrzeními, kterými dokládala odlišnost vztahu s vedlejším účastníkem od použitých judikатурních příkladů.

51. Státní zastupitelství přitom v obsáhlé naraci stěžovatelčiných námitek doslovně uvedlo její tvrzení, podle nichž vedlejší účastník vykonával postavení duchovního otce způsobem, který zahrnoval stálou účast na životě svěřence, přejímal část zodpovědnosti za vedenou osobu, včetně výkonu otcovské authority. Stěžovatelka na tom dokládala, že intenzita tohoto vztahu ve spojení s pedagogickým působením vedlejšího účastníka vůči ní byla mnohem vyšší, než běžný vztah učitele základní školy vůči čtrnáctiletému žákovi, dovozovala materiální naplnění podmínky svěřeni k doзору, a též i stav závislosti a její zneužití. Tato tvrzení je nutno považovat ve vztahu k vyhodnocení případné závislosti stěžovatelky na vztahu s vedlejším účastníkem za „hájitelná tvrzení“, přesto se žádným z nich orgány činné v trestním řízení nevypořádaly.

52. Stejně tak se orgány činné v trestním řízení při hodnocení naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu znásilnění nijak nezabývaly tvrzením stěžovatelky o stavu bezbrannosti, v němž se v době jednání vedlejšího účastníka nacházela, a o projevech

nesouhlasu, na jejichž základě měl vedlejší účastník vědět, že stěžovatelka se sexuálním kontaktům s ním setrvale a konzistentně brání. Stěžovatelka přitom předkládala rozsáhlou a relevantní argumentaci, proč její stav bylo možno podle tehdejšího zákona i judikatury soudů hodnotit jako relevantní zneužití její bezbrannosti vedlejším účastníkem.

53. Přístup orgánů činných v trestním řízení k povinnostem spojeným s účinným vyšetřováním věci je vyjádřen i tím, že vedlejší účastník nebyl řádně vyslechnut, orgány činné v trestním řízení se spokojily s jeho písemným vyjádřením.

54. V reakci na vyjádření orgánů činných v trestním řízení k ústavní stížnosti Ústavní soud konstatuje, že znění skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání platné v době tvrzeného jednání vedlejšího účastníka samo o sobě nevyklučovalo, že by jednání vedlejšího účastníka vůči stěžovateli nemohlo být trestné. Tento závěr nevyplývá ani z judikatury Nejvyššího soudu, kterou bylo možno v této věci aplikovat.

55. Ve věci stěžovatelky orgány činné v trestním řízení nijak nezpochybovaly to, že popis sexuálního jednání vedlejšího účastníka odpovídal pojmu „jiný obdobný pohlavní styk“, důvod pro odložení věci spočíval výhradně v absenci znaku násilí, pohrůžky násilí či zneužití bezbrannosti. Ústavní soud proto považuje za nutné krátce analyzovat právní úpravu a judikaturu týkající se těchto znaků skutkové podstaty trestného činu znásilnění.

56. Znásilnění se podle § 241 trestního zákona i podle § 185 trestního zákoníku bylo možno dopustit násilím, pohrůžkou násilí nebo zneužitím bezbrannosti.

57. Znak zneužití bezbrannosti byl ve stejné podobě zahrnut ve skutkové podstatě znásilnění jak ve „starém“ trestním zákonu, tak i v „novém“ trestním zákoníku. Na vymezení znaku bezbrannosti ve skutkové podstatě tohoto trestného činu se tedy přijetím nového trestního zákoníku oproti předchozímu trestnímu zákonu nic relevantního nezměnilo (viz vymezení trestného činu znásilnění v trestním zákoně z roku 1961, ve znění zákona č. 144/2001 Sb.: „*Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného*“; v trestním zákoníku z roku 2009 po jeho přijetí: „*Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti*“); v současném znění: „*Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, kdo jiného donutí k souloži nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží s jinou osobou, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti*“).

58. Ke zneužití bezbrannosti oběti může dojít vícero způsoby. Obecně je bezbranností stav, kdy není oběť schopna klást odpor. Bezbrannost lze dělit na absolutní bezbrannost, fyzickou bezbrannost a psychickou bezbrannost (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011). Podstatné ovšem je, že za stav bezbrannosti vyžadovaný k naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 241 trestního zákona i § 185 trestního zákoníku nebylo třeba, aby se jednalo o bezbrannost absolutní, mohlo jít i o její další formy, kdy možnost klást odpor nebyla vyloučena, ale výrazně omezena. Judikatura vztahující se k trestnému činu znásilnění podle § 241 trestního zákona tedy za fyzickou bezbrannost nepovažovala jen stav naprosté neschopnosti

se bránit, postačilo i „zásadní snížení obranyschopnosti jedince“ (viz výše uvedené usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 929/2011).

59. Je možné přisvědčit ESLP, který poukázal na to, že v judikatuře vztahující se ke znaku bezbrannosti podle § 241 trestního zákona nebyla bezbrannost běžně přijímána v případech, v nichž oběti tohoto trestného činu nevyjádřily nesouhlas z důvodu psychologické reakce na sexuální napadení. Je však nutno konstatovat, že tehdejší judikatura takovému přístupu nebránila. Ke znaku zneužití bezbrannosti byla před vydáním napadených rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení přijata rozhodnutí, která zdůrazňovala nutnost posouzení snížení obranyschopnosti jedince při hodnocení její případné bezbrannosti v době spáchání znásilnění (kromě výše zmíněného usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 929/2011 viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1279/2013 ze dne 27. 11. 2013).

60. Nutnost širšího pojetí nad rámec absolutní bezbrannosti byla tedy v judikatuře zmiňována již za účinnosti trestního zákona z r. 1961. Vzhledem k tomu, že nedošlo ke změně úpravy znaku bezbrannosti ve skutkové podstatě trestného činu znásilnění po přijetí nového TZ, orgánům činným v trestním řízení ve věci stěžovatelky nic nebránilo vycházet i z judikatury týkající se posouzení znaku bezbrannosti ve vztahu k § 185 trestního zákona (dostupné v době vydání napadených rozhodnutí a sdělení).

61. Státní zastupitelství v některých soudních řízeních, v nichž se rozhodovalo o trestném činu znásilnění, prosazovalo nutnost širší aplikace znaku zneužití bezbrannosti a Nejvyšší soud omezený výklad znaku zneužití bezbrannosti při rozhodování o trestném činu znásilnění kritizoval. Tento přístup je patrný například ve věci, v níž Nejvyšší soud rozhodl usnesením dne 28. 11. 2012 pod sp. zn. 11 Tdo 975/2012. Obviněný ve své obhajobě odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikované pod č. 43/1994 Sb. rozh. tr., ze kterého citoval pasáže týkající se stavu absolutní bezbrannosti. Nejvyšší státní zástupce považoval výklad pojmu stav bezbrannosti v dané věci za klíčový a upozornil na to, že smyslu a účelu právní úpravy je zřejmá snaha zákonodárce ochránit osoby, které nejsou v konkrétní situaci schopny rozhodovat svobodně o svém pohlavním a sexuálním životě. Ochrana přitom dopadá nejen na osoby, které nejsou takto schopny rozhodovat vůbec v důsledku bezvědomí, hlubokého spánku apod., ale také na osoby, jejichž schopnost rozhodování je významnou měrou snížena. Nejvyšší soud v odůvodnění svého usnesení kritizoval přístup dovolatele, který *„cituje větu vytrženou z kontextu odůvodnění, z níž vyvozuje, že za stav bezbrannosti lze považovat jen absolutní stav, kdy poškozený není schopen projevit svou vůli ani se aktivně bránit. To je ovšem v rozporu s aktuální judikaturou i právní větou samotného citovaného rozhodnutí, která pod bodem II zní: Za bezbrannost ženy ve smyslu ustanovení § 241 odst. 1 tr. zák. lze považovat jen takový její stav, ve kterém není vzhledem k okolnostem činu schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání.“*

62. Z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 929/2011 ze dne 24. 8. 2011 je zřejmé, že již před účinností nového trestního zákona se orgány činné v trestním řízení i soudy zabývaly tím, že o bezbrannost se může jednat i v jiných případech, nežli u osob v bezvědomí či postižených fyzickou či psychickou chorobou. Ve věci šlo o zneužití pacientky lékařem – gynekologem. Rozhodnutím soudu prvního stupně byl obviněný odsouzen za trestný čin poškození cizích práv (§ 209 odst. 1 trestního zákona), následně krajský soud tuto kvalifikaci změnil a uznal ho vinným trestným činem znásilnění. Obviněný se v dovolání bránil tím, že: *„Podle mínění obviněného bezbrannost ve smyslu*

§ 241 tr. zák. značí naprostou nezpůsobilost klást odpor, přičemž poškozená v posuzovaném okamžiku nebyla v bezvědomí ani v mdlobách či v obdobném oblouznění, ale v dobré fyzické i psychické kondici, schopna se aktivně bránit. Nijak údajně nebyla ani připoutána na křesle a mezi ní a obviněným nebyla plenta, tedy obviněného po celou dobu viděla, resp. mohla vidět. Poškozená se tedy, jak dovozuje obviněný, ve stavu bezbrannosti nenacházela, což značí, že tohoto stavu nemohl ani využít.“ Nejvyšší státní zástupce ve vyjádření k dovolání uvedl, že „stav bezbrannosti nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, způsobené např. bezvědomím či účinky drog (na což poukazoval obviněný ve svém dovolání), ale i využitím jiné obdobné situace, kdy je zásadně snížena obranyschopnost poškozeného jedince a tím možnost realizovat své rozhodnutí o pohlavním životě. Tak tomu bylo i v případě poškozené“. Nejvyšší soud potvrdil správnost závěru krajského soudu o tom, že se v daném případě jednalo o znásilnění, přičemž v rámci odůvodnění ke zneužití bezbrannosti uvedl: „O zneužití bezbrannosti se jedná i tehdy, kdy je zjednodušeně řečeno využit okamžik, kdy poškozený jedinec nemůže svoji jinou vůli uplatnit, resp. uplatnit ji teoreticky může, ale je uveden do stavu, kdy tak nečiní, ač by tak zjevně jinak učinil. Nejvyšší soud se ztotožňuje s vyjádřením státního zástupce, že stav bezbrannosti nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, jak naznačuje v podaném dovolání obviněný, tedy v situaci, kdy je poškozený jedinec zcela prost jakékoli možnosti klást odpor (obviněný namítal, že poškozená nebyla v bezvědomí ani v mdlobách či jiném obdobném poblouzení způsobeném alkoholem nebo omamnými či jinými látkami, ani nebyla na gynekologickém křesle nijak připoutána a mohla se svobodně pohybovat), ale může spočívat jednoduše ve využití obdobné situace, kdy je obranyschopnost poškozeného jedince, a tím možnost realizovat své rozhodnutí o pohlavním životě, omezena či snížena.“ Nejvyšší soud dále považoval za podstatné, že oběť „nijak neuplatnila svou vůli stran pohlavního života“, a dále to, že obviněný měl jako lékař mentální i sociální převahu nad osobou oběti (pacientky).

63. V rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 450/2017 ze dne 27. 9. 2017 bylo posuzováno jednání mezi obviněným v pozici administrátora farnosti či kaplana a s církví úzce spjatými poškozenými – kostelníci a osobou zvažující vstup do kláštera. Nejvyšší státní zástupce v odůvodnění dovolání zdůraznil význam specifické povahy takového vztahu. Považoval za významnou okolnost soudy dovozenou závislost poškozených žen na obviněném, jeho důvěryhodnost a vliv vyplývající z jeho postavení kaplana římskokatolické církve, v důsledku čehož nemusel vynaložit k překonání jejich odporu intenzivní násilné jednání. Na základě toho vyjádřil přesvědčení, že v těchto případech byl naplněn znak užití násilí a jednání obviněného bylo namísto kvalifikovat nikoli jen jako trestný čin sexuálního nátlaku, nýbrž jako trestný čin znásilnění.

64. Přestože v dané věci vzhledem ke skutkovým okolnostem věci Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce nevyhověl, lze konstatovat, že hodnocení vztahu mezi duchovním a jeho svěřenci bylo v rámci soustavy státního zastupitelství při posuzování trestného činu znásilnění považováno za zcela relevantní a důležité. Z právní úpravy skutkových podstat znásilnění podle trestního zákona a trestního zákoníku (viz bod 56 tohoto rozhodnutí) nelze nalézt rozumný důvod k plošnému odmítnutí aplikace těchto závěrů i na posouzení zneužití bezbrannosti podle § 241 trestního zákona.

65. Ústavní soud výše uvedené závěry shrnuje tak, že znak bezbrannosti byl ve skutkové podstatě znásilnění zakotven trestním zákonem (§ 241) i trestním zákoníkem (§ 185) ve stejné podobě. Znak bezbrannosti byl starší judikaturou soudů (z let 1979 a 1982)

vykládán tak, že šlo především o stav bezvědomí, případně že ve stavu bezbrannosti je osoba, která se nemůže bránit pro svou fyzickou neschopnost, duševní poruchu či nedostatečnou vyspělost. Jednalo se však o příkladný výčet stavů bezbrannosti, který nezabraňoval orgánům činným v trestním řízení posoudit případ stěžovatelky, který sice nespadal pod tyto typové případy, ale obsahoval hájitelná tvrzení ve vztahu k naplnění tohoto znaku z jiných důvodů, které nebyly zákonem ani judikaturou vyloučeny. I v době jednání vedlejšího účastníka, a zejména v době rozhodování orgánů činných v trestním řízení, soudy poukazyvaly kromě odkazu na často používanou definici tzv. absolutní bezbrannosti i na další možnosti, které je nutno hodnotit jako bezbrannost oběti. Orgány činné v trestním řízení, které posuzovaly prvek bezbrannosti u stěžovatelky, tedy měly v době svého rozhodování k dispozici rozhodnutí vrcholných soudů, která se vymezovala proti omezenému hodnocení bezbrannosti pouze na případy, jež byly starší judikaturou uváděny jako příklady tzv. absolutní bezbrannosti.

66. I přesto však napadená rozhodnutí znak zneužití bezbrannosti buď zcela opomněla (Policie České republiky), případně k němu bez bližšího odůvodnění citovala pouze historickou judikaturu (Obvodní státní zastupitelství - dvě rozhodnutí z roku 1979, jedno z roku 1982). Městské státní zastupitelství uzavřelo, že se u stěžovatelky nemohlo jednat o stav bezbrannosti, neboť se jednalo o dospělou ženu, byť v složité životní situaci, netrpící však duševní chorobou či jinou chorobou znemožňující jí vyjádřit svoji vůli.

67. Podle této argumentace se nemohlo jednat o bezbrannost pouze proto, že popsaná situace není uvedena mezi příklady znaku bezbrannosti ve stávající judikatuře, což není přijatelný způsob argumentace. Skutečnost, že judikatura spojovala stav bezmoci v některých případech například s působením alkoholu, drog, či s důsledkem nemoci nebo zdravotního postižení, nezbavovala orgány činné v trestním řízení povinnosti posoudit v dané konkrétní věci, zda stav bezbrannosti nemohly vyvolat i skutečnosti tvrzené stěžovatelkou. Jinými slovy, to, že stěžovatelka uvedla jiné důvody pro svou bezbrannost, než jaké byly fakultativním výčtem uvedeny v tehdejší judikatuře, nemůže být bez dalšího důvodem k závěru, že se o bezbrannost nemohlo jednat.

68. Obdobné platí i pro posouzení závislosti vztahu stěžovatelky a vedlejšího účastníka.

69. Je nutno připustit, že pro posouzení znaku svěření dozoru podle § 243 trestního zákona mezi dospělými osobami nebyla v době rozhodování orgánů činných v trestním řízení k dispozici judikatura vyšších soudů, která by tento pojem vykládala. Na druhou stranu však vzhledem k tomu nebyly orgány činné v trestním řízení ve svých úvahách judikaturou omezeny, a byly povinny se vypořádat s tvrzeními stěžovatelky, která byla ve vztahu ke skutkové podstatě § 243 trestního zákona relevantní (vykládala zde použitý pojem „svěření dozoru“). Jejich argumentace však stejně jako u posuzování trestného činu znásilnění spočívala pouze v odkazu na judikатурní příklady, mezi kterými stav popisovaný stěžovatelkou k vedlejšímu účastníku nebyl uveden, z čehož byl dovozen závěr, že se o uvedený znak nemohlo jednat. Jak je uvedeno výše, tento argumentační přístup nelze přijmout.

70. Ústavní soud si je vědom značného časového odstupu od doby, kdy měly být spáchány skutky, které byly předmětem trestního oznámení stěžovatelky, resp. předmětem vyšetřování. V době jeho rozhodování mu však nejsou (a z podstaty věci ani nemohou být) známy okolnosti, které by již nyní vylučovaly další úkony orgánů činných v trestním řízení. Posouzení případných skutečností, které by bránily znovuvetření

vyšetřování vedlejšího účastníka (např. možné promlčení), je závislé na konkrétních skutkových okolnostech (týkajících se např. možného stavení nebo přerušení promlčecí doby či možného pokračování v trestném činu apod.), z nichž některé mohly nastat až po uzavření věci ze strany orgánů činných v trestním řízení a nelze je tedy zjistit z nyní dostupné dokumentace. Jejich zjištění a posouzení proto přísluší orgánům činným v trestním řízení.

71. Ústavní soud respektuje, že o vině a trestu rozhodují obecné soudy (čl. 90 Ústavy). Tímto rozhodnutím tudíž nijak nepředjímá závěry o případném naplnění znaků skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání podle právní úpravy platné v rozhodné době, a ani to, jakým způsobem bude trestnost jednání vedlejšího účastníka posouzena v přípravném řízení.

72. Ústavní soud uzavírá, že orgány činné v trestním řízení dostatečně a důkladně neprošetřily a nezhodnotily všechny relevantní aspekty věci, neboť nevyvinuly skutečnou a řádnou snahu věc v namítaném rozsahu náležitě objasnit. Nezabývaly se hájitelnými tvrzeními stěžovatelky ve světle tehdejší právní úpravy, jejich postup proto nedostál požadavku důkladnosti a dostatečnosti vyšetřování. Tím porušily stěžovatelčino právo na účinné vyšetřování, jež v jejím případě vyplývá z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, resp. čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy.

VII. Závěr

73. Ústavní soud shrnuje, že stěžovatelka před orgány činnými v trestním řízení vnesla hájitelná tvrzení o tom, že byla vůči vedlejšímu účastníku při jeho jednání ve stavu bezbrannosti, dále že v jejím vztahu k vedlejšímu účastníku byl splněn znak „svěření dozoru“, a o tom, že sexuální aktivity vedlejšího účastníka vůči ní probíhaly bez jejího souhlasu, čehož si vedlejší účastník musel být vědom. Nelze vyloučit, že tyto skutečnosti mohly být relevantní pro posouzení trestnosti jednání vedlejšího účastníka podle tehdy platného trestního zákona, nevylučovala je ani tehdejší judikatura, proto státu vznikla povinnost provést účinné vyšetřování. Příslušné orgány činné v trestním řízení však v uvedené části nevyvinuly skutečnou a řádnou snahu věc objasnit, resp. ignorovaly tvrzení stěžovatelky, nezajistily dostatečné důkazy potřebné k objasnění věci, a jejich postup proto nedostál požadavku důkladnosti a dostatečnosti vyšetřování. Náležitě nevysvětlily své úvahy, na nichž postavily rozhodnutí o odložení věci.

74. Ze shora rozvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti stěžovatelky, neboť napadenými rozhodnutími orgánů činných v trestním řízení byla porušena stěžovatelčina práva na účinné vyšetřování podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, resp. čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Ústavní soud proto zrušil napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

75. Ústavní soud zdůrazňuje, že nepředjímá, jak orgány činné v trestním řízení rozhodnou a zda bude či nebude zahájeno trestní stíhání. Ústavní soud pouze konstatuje, že prověření věci musí proběhnout v souladu s ústavními požadavky.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. července 2025

Josef Baxa
předseda Ústavního soudu

Odlišné stanovisko soudce Tomáše Langáška

1. Již k usnesení pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/25 ze dne 7. 5. 2025, jímž byla povolena obnova řízení ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky vedené původně pod sp. zn. I. ÚS 3363/20, jsem uplatnil odlišné stanovisko. Oceňuji, že nejproblematictější teze z usnesení o povolení obnovy řízení nález nakonec nepřevzal. Jinak však nález setrvává na stejných východiscích, uplatňuji proto i k němu podle § 14 zákona o Ústavním soudu obdobné odlišné stanovisko.

* * *

2. Zneužívající jednání sexuálních predátorů je samo o sobě těžkým zlem, které obětem působí hlubokou újmu, tím více pak, je-li spácháno vůči zranitelným osobám nacházejícím se ve vztahu závislosti na duchovní autoritě. Zneužití tohoto důvěrného vztahu v prostředí církvi a náboženských společností proto zasluhuje mimořádnou pozornost a jasné odmítnutí. Je především na samotných církvích a náboženských společnostech, aby jakémukoli zneužívání duchovní autority čelily a důsledně je postihovaly. Veřejná pojmenování konkrétních případů obětí a jejich úsilí o dosažení spravedlnosti přispívají k žádoucímu posunu v této oblasti – dokladem v rámci Katolické církve může být i přísný postih zneužití duchovní autority k sexuálním úkonům podle nedávno novelizovaného kánonu 1395 § 3 Kodexu kanonického práva. Pokud zneužití duchovní autority poruší lidskou důstojnost oběti v sexuální oblasti, překračuje takové jednání hranice vnitřní autonomie náboženských institucí a musí být pro svou společenskou nebezpečnost uchopeno světskou spravedlností nástroji trestního práva. I v něm došlo v posledních letech u nás k vývoji: nový trestní zákoník účinný od roku 2010 rozšířil trestní postih na dříve netrestaná jednání zavedením nových trestných činů sexuálního útoku a sexuálního nátlaku, a nedávno byla dále rozšířena skutková podstata trestného činu znásilnění.

3. Úsilí o spravedlnost pro oběti však nesmí vést k nespravedlnosti vůči obviněným a k popření základních, ústavně zakotvených zásad trestního práva. V projednávané věci jsme konfrontováni s jednáním, k němuž mělo dojít – dle tvrzení stěžovatelky – před více než 16 lety, ještě za účinnosti předchozího trestního zákona platného do konce roku 2009, jenž neobsahoval zmíněné nové skutkové podstaty a přistupoval ke znásilnění a pohlavnímu zneužívání v některých ohledech úzce.

4. Jinak a konkrétněji vyjádřeno, ochrana obětí násilí (nejen sexualizovaného) je jednou ze základních povinností státu. Stejně významnou, ne-li významnější ústavní hodnotou je však i zásada, či spíše pravidlo *nullum crimen sine lege praevia et certa* (není trestného činu bez předchozího jasného zákona), resp. obecněji zákaz retroaktivity (zpětného působení) trestního zákona v neprospěch obviněných. Podstatou tohoto pravidla je zákaz trestního postihu za čin, který v době jeho spáchání trestný nebyl, jakkoli může být dnes vnímán jako závažný a společensky nebezpečný. Tento zákaz, obsažený v Listině základních práv a svobod (čl. 39 a čl. 40 odst. 6) i v základních mezinárodních lidskoprávních smlouvách (čl. 7 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 15 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech), může být prolomen jen za zcela mimořádných okolností (např. pro potrestání nejzávažnějších zločinů proti lidskosti spáchaných totalitními režimy).

5. Tento zákaz tvoří bezesporu jeden ze základních kamenů ústavního a právního státu (jeho podstatnou nezměnitelnou náležitost ve smyslu čl. 9 odst. 2 Ústavy České republiky). Ústavní soud jej nynějším nálezem eroduje a vytváří tlak na orgány činné v trestním řízení, aby zahájily trestní stíhání domnělého pachatele (domnělého proto, že je třeba prozatím ctít presumpci jeho nevinu) pro skutek, jenž – zdůrazňuji: s ohledem na okolnosti popsané stěžovatelkou – v době jeho spáchání nenaplnil znaky trestného činu pohlavního zneužívání nebo znásilnění, jak byl a koneckonců i je (ve vztahu ke stejným trestným činům v novém trestním zákoníku) dosud vykládán, ani jiného trestného činu podle tehdy platného trestního zákona, pod který by se jednání domnělého pachatele dalo podřadit. Tento člověk před 16 lety nemohl dnešní pobídka Ústavního soudu k extenzivnímu výkladu trestního zákona, a tedy ke vzniku své trestní odpovědnosti, předvídat, což je přitom elementární podmínkou legality jeho případného trestněprávního postihu.

6. Ústavní soud přitom své právní závěry zaujal zcela autonomně, nikoli proto, že by jej právě k takovému řešení zavázal Evropský soud pro lidská práva svým rozsudkem *Z proti České republice*. Ten totiž spočívá v kritice nesplnění tzv. pozitivního závazku státu, tedy v kritice nedostatečné právní úpravy v podobě tehdy platného trestního zákona, který neumožňoval taková jednání efektivně trestně postihovat. Tento nedostatek Česká republika napravila přijetím nového trestního zákoníku s novými a širšími definicemi trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, k tomu však došlo až po spáchání tvrzeného skutku (a dávno před přijetím rozsudku *Z proti České republice*). Evropský soud pro lidská práva přiznal stěžovateli nezvykle vysoké peněžité zadostiučinění a výslovně uvedl, že jeho závěry „nelze vykládat jako výrok o vině [domnělého pachatele] nebo jako výzvu k obnovení vyšetřování této věci.“ Jak jsem uvedl v bodech 16–19 svého odlišného stanoviska k usnesení o povolení obnovy řízení, Evropský soud pro lidská práva zřejmě nepředpokládal, že by na vnitrostátní úrovni mohla stěžovatelka vůbec dosáhnout více ve smyslu trestního stíhání domnělého pachatele, a to právě s ohledem na kardinální význam zásady *nullum crimen sine lege praevia*, která působí na ochranu jeho základních práv. Eroze této ústavní zásady jde tedy na vrub jen a pouze českého Ústavního soudu, Evropskému soudu pro lidská práva tento následek přičítat nelze.

* * *

7. Především vítám, že nález nepřevzal kategorický závěr z usnesení o povolení obnovy řízení (viz jeho bod 25), že podle rozsudku Evropského soudu pro lidská práva *Z proti České republice* byly orgány činné v trestním řízení „povinné v rámci vyhodnocení znaku bezbrannosti [u znásilnění] připustit i zahrnutí posttraumatických stavů (vyvolaných předchozími sexuálními útoky) obětí sexuálního násilí, které mohou být zdrojem případné pasivity obětí“, resp. u pohlavního zneužívání „povinny vykládat znaky závislosti a svěření dozoru způsobem zohledňujícím kontext a psychický stav oběti“. Bylo by to vskutku unikátní, neboť Evropský soud pro lidská práva jako mezinárodní soud zásadně nemůže vnitrostátní soudy zavazovat k určitému výkladu vnitrostátního práva (to je doménou vnitrostátních soudů), nýbrž se může zabývat pouze dopady takového výkladu, resp. jejich poměřováním se závazky plynoucími pro stát jako celek (viz např. rozsudek velkého senátu *Rohlena proti České republice* z 27. 1. 2015, č. 59552/08, bod 51, či poradní posudek velkého senátu k žádosti arménského kasačního soudu č. P16-2021-001 z 26. 4. 2022, bod 70). Nutno v této souvislosti zejména orgánům činným v trestním řízení, před které se věc nyní vrací, připomenout doktrínu Ústavního

soudu, že pouze právní názory vyslovené v nálezech (nikoli v usneseních) mají precedenční závaznost (viz již nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007).

8. Považuji za účelné zdůraznit i to, že Ústavní soud nevyslyšel ani argument stěžovatelky v návrhu na povolení obnovy řízení, že již od roku 2003 s ohledem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *M. C. proti Bulharsku* (z 4. 12. 2023, č. 39272/98) „byly české orgány povinny vykládat skutkové podstaty sexuálních deliktů takovým způsobem, aby docházelo k účinné kriminalizaci každého nekonsenzuálního sexuálního jednání“, což v kontextu trestného činu znásilnění mělo podle stěžovatelky znamenat „povinnost vykládat znak bezbrannosti takovým způsobem, aby zahrnoval i posttraumatické stavy oběti sexuálního násilí“ a v kontextu trestného činu pohlavního zneužívání povinnost „vykládat znaky závislosti a svěření dozoru způsobem zohledňujícím konkrétní kontext a psychický stav oběti“. Takový přístup by totiž byl zjevným popřením zásady legality, pravidla *nullum crimen sine lege praevia et certa*, i povahy Evropského soudu pro lidská práva jako mezinárodního soudu, který není oprávněn podávat závazný výklad vnitrostátního práva.

9. Tyto významné korekce však nic nemění na tom, že filozofie nálezu se od usnesení o povolení obnovy zase tolik neliší. Nález lze shrnout jako výtku, že hájitelná tvrzení stěžovatelky o tom, že byla při jednání domnělého pachatele ve stavu bezbrannosti a že byla svěřena jeho dozoru, orgány činné v trestním řízení dostatečně účinně nevyšetřily a své rozhodnutí o odložení věci náležitě nevysvětlily. Verbálně sice Ústavní soud nepředjímá jejich závěry a nevylučuje opětovné odložení věci, podstatou jeho závěrů však i nadále zůstává pobídka Ústavního soudu k extenzivní interpretaci znaků skutkových podstat trestných činů, jež neodpovídá jejich slovnímu vymezení v aplikovatelném trestním zákoně ani relevantní judikatuře trestních soudů.

* * *

10. Jak jsem uvedl již v odlišném stanovisku k usnesení o povolení obnovy řízení, toto východisko Ústavního soudu mám za rozporné se stabilní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva právě na poli čl. 7 Úmluvy nadepsaného „zákaz trestu bez zákona“ a zakotvujícího (stejně jako naše Listina v čl. 39 ve spojení s čl. 40 odst. 6) již zmíněnou klíčovou lidskoprávní zásadu *nullum crimen sine lege praevia*. Jak se v čl. 7 Úmluvy píše: „Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem.“ Nutno zdůraznit, že podle Evropského soudu pro lidská práva se oním právem rozumí zákon v materiálním smyslu, tedy nikoli jen text právního předpisu, ale i to, jak je soudy v praxi ustáleně vykládán a aplikován, což zahrnuje kvalitativní požadavky na přístupnost a předvídatelnost takového práva (viz např. rozsudek *Pessino proti Francii* z 10. 10. 2006, č. 40403/02, bod 29, a rozsudek velkého senátu ve věci *Del Río Prada proti Španělsku* z 21. 10. 2013, č. 42750/09, bod 91).

11. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva platí obecný princip, že trestní zákon nesmí být vykládán široce (extenzivně) v neprospěch obviněného (*Del Río Prada*, bod 78; *Pessino*, bod 35). „Zákaz rozšíření působnosti stávajících trestných činů na skutky, které dříve trestné nebyly, vyžaduje ..., aby trestní právo nebylo uplatňováno extenzivně v neprospěch obviněného, například analogicky. Z toho vyplývá, že zákon musí jasně definovat trestné činy a tresty, jimiž jsou trestány. Tato podmínka je splněna, pokud se osoba, na kterou se zákon vztahuje, může na základě znění příslušného

ustanovení a v případě potřeby s pomocí výkladu tohoto ustanovení soudy dozvědět, které skutky a opomenutí zakládají její trestní odpovědnost.“ (*Pessino*, bod 28, překlad a zvýraznění T.L.).

12. Výklad trestního zákona se samozřejmě může na základě řešení konkrétních případů zpřesňovat, popřípadě i měnit, a není zcela vyloučena (není sama o sobě v rozporu s Úmluvou) ani změna judikatury v neprospěch obviněných. Taková změna ovšem vždy naráží na požadavek předvídatelnosti aplikace trestního práva, aby se nestalo, že někdo bude kriminalizován za něco, co podle existující judikatury dosud za trestný čin považováno nebylo (viz poradní posudek č. P16-2021-001, bod 68). I Evropský soud pro lidská práva změnu judikatury v neprospěch obviněného připouští, vyžaduje však, aby nový výklad odpovídal základní povaze daného trestného činu (jeho podstatě – *the essence of the offence*) a aby samotná změna byla předvídatelná, čemuž tak bude typicky tehdy, půjde-li o postupný vývoj (poradní posudek č. P16-2021-001, bod 69), nikoli o náhlou změnu. „*The lack of an accessible and reasonably foreseeable judicial interpretation can even lead to a finding of a violation of the accused's Article 7 rights.*“ (*Del Río Prada*, bod 93, v překladu „Absence přístupné a přiměřeně předvídatelné soudní interpretace může dokonce vést k závěru, že došlo k porušení práv obviněného podle článku 7“). Ilustrativním příkladem konkrétního projevu těchto garancí je vedle již citovaného rozsudku *Pessino* též rozsudek *Contrada proti Itálii* č. 3 z 14. 4. 2015, č. 66655/13, body 67-76, v němž Evropský soud pro lidská práva shledal porušení čl. 7 Úmluvy v odsouzení za trestný čin na základě pozdějšího a zpětně uplatněného vývoje judikatury k jednomu ze znaků dané skutkové podstaty trestného činu.

13. Orgány činné v trestním řízení se v tomto případě logicky a v souladu s principem legality zabývaly jen tím, co bylo z hlediska naplnění skutkové podstaty uvažovaných trestných činů *de lege lata* relevantní. Vyšly přitom důsledně z tvrzení stěžovatelky; nezaznamenal jsem, že by je nějak zpochybňovaly či znevažovaly. Dospěly k závěru, že jí popsany skutek nenaplnil znak skutkové podstaty zneužití bezbrannosti u trestného činu znásilnění a svěření dozoru u trestného činu pohlavního zneužívání, tak jak byly tyto trestné činy v trestním zákoně definovány a jak tato ustanovení interpretovala ustálená judikatura trestních soudů. Z tohoto pohledu byly ústavní požadavky na účinné vyšetřování hajitelných tvrzení stěžovatelky zcela jistě dostatečně naplněny. Pokud nyní Ústavní soud tvrdí opak, je to jen důsledek toho, že otevírá prostor k extenzivní interpretaci znaků uvedených skutkových podstat trestných činů v trestním zákoně platném do roku 2009, a to zpětně po 16 letech.

14. Konkrétně ke znaku zneužití bezbrannosti orgány činné v trestním řízení stěžovatelce odpověděly, že to, co popsala, za trestný čin znásilnění *de lege lata* být považováno nemohlo. Násilí a pohrůzku bezprostředního násilí stěžovatelka sama vyloučila, zbývalo tedy zneužití její bezbrannosti. Obvodní státní zastupitelství k tomu uvedlo, že „podle ustálené soudní praxe se ... za stav bezbrannosti považuje především stav bezvědomí v důsledku mdloby, požití alkoholických nápojů nebo choroby. Za bezbrannost je možno považovat i stav oběti, která ač není v bezvědomí, je působením alkoholu nebo jiných omamných látek ve stavu takového oblužení, že nemůže hodnotit situaci, ve které má být její stav zneužit k souloži. ... Ve stavu bezbrannosti je i osoba spoutaná nebo osoba, která pro svou fyzickou neschopnost se nemůže bránit, dále osoba trpící duševní chorobou, pro niž nechápe význam pachatelova jednání. Bezbrannou je rovněž osoba, která je vzhledem k dětskému věku tak nedostatečně vyspělá, že není ani schopna posoudit význam odporu proti vynucované souloži ... Za stav bezbrannosti je možné považovat i hluboký spánek.“

Městské státní zastupitelství k námitce stěžovatelky, že na domnělém pachateli byla vzhledem k okolnostem závislá, tento stav závislosti připustilo, avšak dodalo, že „závislost je stav, v němž se oběť sice nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu bezbranná a má stále určitý prostor k rozhodování. Stejně tak v případě [stěžovatelky] nelze uvažovat o stavu bezbrannosti, neboť se jednalo o dospělou ženu, byť v složité životní situaci, netrpící však duševní chorobou či jinou chorobou znemožňující jí vyjádřit svoji vůli. Je zcela nepochybné, že podezřelý vědomě zneužíval závislého vztahu, který vůči němu poškozená měla, nehledě na to, že jednal zcela v rozporu s normami církevního práva, nejednalo se však z jeho strany o zneužití bezbrannosti poškozené, neboť ta se v takovém stavu nenacházela.“

15. Není tedy především pravda, že se orgány činné v trestním řízení tvrzením stěžovatelky nezabývaly, nebo že je dokonce ignorovaly, jak náleží na mnoha místech nekorektně uvádí (včetně shrnutí v bodě 73 nálezu). Zaujetí jiného právního závěru, než jaký stěžovatelka prosazovala, je nesouhlasnou odpovědí, nikoli ignorováním její argumentace. Jistě, orgány činné v trestním řízení uvedly jen několik málo odkazů na příslušnou judikaturu, to jim však lze těžko vytýkat, když ani nynější intenzivní a zacílená rešerše samotného Ústavního soudu nepřinesla plody v podobě přílehlavější judikatury tehdejší ani pozdější, z níž by vyplývala předvídatelná možnost podřadit stěžovatelkou popsané jednání pod znaky uvedených skutkových podstat trestných činů. Nález se tak sice snaží demonstrovat, že již tehdy soudy znak zneužití bezbrannosti neomezovaly jen na situace bezbrannosti absolutní (fyzické), o tom však vůbec nebylo a není sporu, jak je vidno i z příkladů uvedených státním zastupitelstvím (bezbrannost v důsledku psychické neschopnosti chápat význam pachatelova jednání či posoudit význam odporu proti jeho jednání, v důsledku duševní choroby, mentální zaostalosti či nedostatečné vyspělosti). Není tak pravda, že by orgány činné v trestním řízení hodnocení bezbrannosti omezovaly jen na případy tzv. absolutní bezbrannosti, jak se naznačuje v bodě 65 nálezu (náleží zde vytváří pověstného slaměného panáka tím, že zkresluje stanovisko orgánů činných v trestním řízení a následně je jako nesprávné vyvrací). A i v nálezu citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 929/2011 v obecných pasážích opakuje to, co vůbec není a nebylo sporné, že tedy bezbrannost nelze redukovat jen na bezbrannost absolutní. Jinak ovšem skutkové okolnosti tohoto případu (znásilnění pacientky na gynekologickém křesle lékařem-gynekologem) a závěr o naplnění znaku zneužití bezbrannosti, jak je sám náleží v bodě 62 popisuje, ani zdaleka neodpovídají tomu, jak popsala stěžovatelka skutek v nyní posuzovaném případě. Totéž platí o citovaném usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 975/2012, které se týkalo zneužití bezbrannosti v důsledku omámení poškozené látkou s hypnotickým účinkem. Nejvyšší soud zde, v linii ustálené judikatury, v reakci na obhajobu uvedl, že bezbrannost nelze redukovat jen na tzv. absolutní bezbrannost, a za stav bezbrannosti zde považoval i snížení obranyschopnosti poškozené v důsledku omámení hypnotickou látkou. To však nikdo nerozporuje a nepoužitelnost tohoto judikátu na skutkově zcela odlišný případ stěžovatelky musí být každému zřejmá na první pohled.

16. Většina Ústavního soudu vskutku nenašla mnoho lepšího na podporu své teze, že již dobová judikatura extenzivní výklad prosazovaný Ústavním soudem nevyklučovala (nemluvě o tom, že by ho měla potvrzovat, aby byl předvídatelný). Ilustruje to výmluvně i fakt, že se bezprecedentně dovolává nahodilé argumentace veřejné žaloby, která se však do rozhodnutí trestních soudů nepromítla (viz body 61, 63 a 64 nálezu). Na argumentaci účastníků jakéhokoliv řízení, které nejvyšší soudy nepopřejí sluchu, nelze vůbec stavět

závěry o předvídatelnosti výkladu zákona v materiálním smyslu, tedy tak, jak je soudy (nikoli jednou ze stran řízení) vykládán.

17. Pokud jde o znak svěření dozoru u trestného činu pohlavního zneužívání, je argumentace většiny Ústavního soudu ještě méně udržitelná. Připomínám, že orgány činné v trestním řízení stěžovatelce odpověděly, že ke spáchání tohoto trestného činu „je zapotřebí, aby byl splněn jak znak zneužití závislosti, tak znak, že jde o osobu mladší 18 let nebo osobu svěřenou jeho dozoru“, „že o osobu svěřenou dozoru pachatele jde tehdy, jestliže má pachatel právo a povinnost na ni dohlížet a bdít nad ní. Tak je tomu u rodičů vůči dětem, u opatrovníka vůči osobě zbavené svéprávnosti, u vychovatele nebo učitele vůči chovancům a žákům apod. Stejně tak i žáčky základní školy, členky mládežnického oddílu, které jejich rodiče svěřili do opatrování vedoucího oddílu na dobu výletu, je možné považovat za osoby na něm závislé a svěřené jeho dozoru. Na stejnou roveň však nelze považovat vztah, který vůči sobě měli poškozená s podezřelým, tedy kdy podezřelý byl vedoucím její diplomové práce a duchovním otcem.“ Městské státní zastupitelství dodalo, že „pojem svěření dozoru v sobě zahrnuje to, že existuje osoba, která má dozor nad poškozeným, jako mají například rodiče nad dětmi, přičemž takový dozor je pak možné někomu svěřit, jako je tomu u učitelů, které vykonávají dozor nad dětmi místo rodičů, u opatrovníka, kterému stát svěřil dozor nad osobou zbavenou svéprávnosti či u vězeňského dozorce, který také z pověření státu vykonává práva a povinnosti vůči vězněným osobám. Poškozená je však osobu dospělou, plně způsobilou k právním úkonům, jejíž svoboda rozhodování nebyla nijak omezena, tudíž nad ní není vykonáván jakýkoliv dozor, který by mohl být podezřelému svěřen. V rámci argumentace pak podatel zaměňuje dozor za závislost, kterou pociťovala poškozená vůči podezřelému, a to nikoliv proto, že byl vedoucím její diplomové práce, ale protože byl jejím zpovědníkem a duchovním vůdcem, což poškozenou jako osobu hluboce věřící značně ovlivňovalo. Byť nelze od sebe v zásadě oddělit postavení podezřelého jako duchovního vůdce a zároveň vedoucího diplomové práce, je nutno konstatovat, že samotný vztah mezi poškozenou jako studentkou a podezřelým jako vysokoškolským pedagogem by s největší pravděpodobností definici vztahu závislosti nenaplnil.“

18. Toto odůvodnění je zcela přiléhavé, protože odpovídá tomu, jak na jednání popsané stěžovatelkou nahlížela relevantní judikatura k výkladu na věc aplikovatelného trestního zákona. Dozor má faktickou a formální složku, ale v zásadě jde o objektivní stav. Svěření dozoru není totéž co (psychická) závislost; nestačí zneužít závislosti, je potřeba zneužít závislosti osoby svěřené dozoru, jak přiléhavě vysvětlilo už městské státní zastupitelství. Nález Ústavního soudu to směřuje, když z hlediska interpretace toho, zda je někdo svěřen dozoru, považuje nově za významné, zda se svěřenec nacházel ve vztahu závislosti dané jeho psychickým rozpoložením (jak plyne z bodů 51 a 69 nálezu).

19. Z hlediska vypořádání argumentace ze strany orgánů činných v trestním řízení pak bylo uvedení příkladů z judikatury, co se objektivně považovalo za svěření dozoru *de lege lata*, se závěrem, že případ stěžovatelky do těchto situací nespadá, zcela korektní. Ústavnímu soudu to ale nyní nestačí s argumentem, že jde jen o demonstrativní výčet a že nelze vyloučit jeho rozšíření o situaci stěžovatelky (bod 69 nálezu). Přehlíží však, že demonstrativní výčty jsou sice demonstrativní, ale tím pořád plní interpretační funkci – další příklady, o které by se výčet mohl případ od případu rozšiřovat, by měly být povahou obdobné příkladům ve výčtu již obsaženým (zásada výkladu *ejusdem generis*, tj. stejného druhu). Směr, kterým se Ústavní soud vydává, však ve skutečnosti popírá objektivní

povahu znaku svěřeni dozoru, a ocitá se tedy nejen mimo demonstrativní výčet možných příkladů, ale zcela mimo původní pojetí tohoto znaku.

20. Konečně, Ústavní soud se svůj závěr o nedostatečně účinném vyšetřování snaží podpořit i poukazem na fakt, že domnělý pachatel nebyl vyslechnut a že se orgány činné v trestním řízení spokojily jen s jeho písemným vyjádřením (bod 53 nálezu). Ústavní soud to nijak nehodnotí, jen letmo zmiňuje, účel této zmínky je však vzhledem ke kontextu zřejmý. K tomu lze opáčit, že Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku *Z proti České republice* na této okolnosti své závěry ani podpůrně nestavěl, tuto konkrétní námitku stěžovatelka nevznesla ani ve své ústavní stížnosti, ani v návrhu na povolení obnovy řízení (nepovažujeme-li ji *implicite* za součást obecnějších námitek nedostatečného vyšetřování a dokazování). Dodávám, že na tomto faktu není samo o sobě nic nezákonného, nebo dokonce neústavního, neboť jistě není povinností orgánů činných v trestním řízení vynucovat podání vysvětlení ze strany podezřelého, pokud *de lege lata* dospěly k právnímu závěru, že i kdyby se bezezbytku prokázala tvrzení stěžovatelky, nebylo by možné jeho jednání podřadit pod skutkovou podstatu nějakého trestného činu, nemluvě o zvláštních okolnostech v době *covidové* pandemie, které orgány činné v trestním řízení zřejmě utvrdily v tom, že se lze spokojit s písemným vyjádřením podezřelého. A z preventivních důvodů zdůrazňuji, že uvedenou výtku nelze rozhodně chápat jako výzvu k programové změně přístupu orgánů činných v trestním řízení ve smyslu „v pochybnostech obžaluj, nebo alespoň obviň.“ Nakonec i tato výtku se odvíjí jen od toho, že Ústavní soud až nyní zpětně otevírá prostor pro extenzivní interpretaci příslušných ustanovení trestního zákona platného do konce roku 2009. Navíc nutno připomenout elementární pravidlo, že podezřelého, resp. obviněného nelze k podání vysvětlení, resp. k výsledku nutit, byť to samozřejmě neznamená, že se o ně orgány činné v trestním řízení nemohou ani pokusit, s poučením o základním právu výpověď odepřít (čl. 37 odst. 1 a čl. 40 Listiny základních práv a svobod).

* * *

21. Na závěr považuji za nutné zopakovat, co jsem uvedl již v odlišném stanovisku k usnesení o povolení obnovy řízení, že nastíněné elementární principy výkladu trestního práva v duchu pravidla *nullum crimen sine lege praevia*, vyplývající i z ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva, se uplatní i tehdy, pokud jsou v důsledku jejich aplikace dotčena konkurující a Úmluvou taktéž chráněná práva obětí. Zřetelně to vyplývá i z poradního posudku č. P16-2021-001, v němž se Evropský soud pro lidská práva obšírně vyjadřuje k situaci, kdy právo obětí na účinné vyšetřování nelze účinně prosadit například proti promlčení trestního stíhání s ohledem na právní jistotu a práva obžalovaného podle článku 7 Úmluvy (bod 66).

22. K tomu lze jen poznamenat, že i v tomto konkrétním případě je trestní stíhání za inkriminovaný skutek, i kdyby snad bylo možné v něm spatřovat nějaké trestné činy, po 16 letech s největší pravděpodobností promlčeno. Ostatně většina si je tohoto faktu velmi dobře vědoma, jak plyne z bodu 70 nálezu, byť se stoprocentní jistotou to samozřejmě nelze nyní z úrovně Ústavního soudu potvrdit. K obvinění, nebo dokonce k odsouzení domnělého pachatele tak v tomto případě zřejmě ani nedojde. Nález Ústavního soudu erodující zásadu *nullum crimen sine lege praevia*, jenž je podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazný pro všechny orgány a osoby, tu však s námi se všemi riziky, která přináší, zůstane i nadále.

23. Bude nyní na orgánech činných v trestním řízení, popřípadě trestních soudech, jak s nálezem v této věci i v jiných věcech naloží. Stále přitom zůstává určitý prostor interpretovat jej úzce tak, aby v tomto odlišném stanovisku nastíněná rizika byla eliminována a ve snaze dostát pozitivním závazkům státu nedošlo k popření závazků negativních, za což by Česká republika v posledku také mohla být Evropským soudem pro lidská práva volána k odpovědnosti. Nutno stále opakovat, že spravedlnost pro oběti nelze vystavět na nespravedlnosti vůči obviněným.

V Brně 9. 7. 2025

Tomáš Langášek